

LIGA ROMÂNĂ

REVISTĂ SĂPTĂMÎNALĂ

PENTRU

INTERESELE UNITĂȚII CULTURALE A TUTUROR ROMÂNILOR

APARE ÎN FIE-CARE DUMINECĂ

Anul IV — No. 6.

7 Februarie 1899.

ZIUA DE 24 IANUARIE

Extract din conferința d-lui Gr. G. Tocilescu, ținută în sala Atheneului Român, la 24 Ianuarie 1899, cu ocaziunea aniversării a 8-a a *Ligei Culturale a tuturor Românilor*.

«Se împlinesc astăzi 40 de ani, de când două neamuri, aceleași prin viță, prin tip, prin graiu, prin datină, prin teritorii, prin credințe religioase și aspirațiuni, prin tot ce alcătuește o naționalitate, Muntenii și Moldovenii își dădură mina peste *pîrîul încîntat, rupt din riul cel mare al uitării*, cum numește un poet priiașul Milcov, și se contopiseră într'un singur suflet și într'un singur corp, spre a forma de acum înainte un singur stat, noul stat Român!» Astfel începe savantul academician d. Tocilescu conferința sa împrăștiind impresiunea produsă de evenimetul zilei asupra contemporanilor, cari prin glasul lui Boerescu, Anastasie Panu, M. Cогălniceanu, ne spun că atunci numai erau Moldovenii și Munteni ci numai Români; nu erau avuți și neavuți, nici apăsători și apăsăți; nici ure, nici pasiuni, nici vederi egoiste; bătrînii deveniseră tineri prin cald entusiasm, tinerii deveniseră bătrîni prin prevăzător patriotism, toți erau una într'un gînd și într'un suflet, căci toți erau Români și erau uniți. Săltau de bucurie, bătrînii ca și tinerii, căci tocmai cînd edificiul nostru social se clătina pînă în temelie, dușmani numeroși și puternici ne amenințau de pretutindenii, pînă și cei mai credincioși fii a pa-

trici văzînd pieirea ei apropiată, deodată alegerea adunării Moldovei proclamă un bărbat de inimă și suflet mare, iar Muntenii zic lui Alexandru Ioan I să personifice ideia națională, să fie alesul nației Române, domnitorul a cinci milioane de Români dela Carpați pînă la Marea-Neagră și să întemeieze în faptă și deplin unirea ambelor țări într'un singur stat: Statul României.

«Patru-zeci de ani numai, și cîte s'au petrecut în țara noastră! Cine din bătrîna generațiune ar mai putea-o recunoaște, în prefacerile radicale ce a încercat.

Visul strămoșilor noștri s'a îndeplinit aievea peste orice așteptări. Astăzi avem o Românie liberă și suverană, cu pozițiune tare și respectată. Cine mai cugetă la timpurile de acum 40 ani? Cine își mai aduce aminte de maieștri zidari, cari cărămidă cu cărămidă, zi și noapte, unde și cum puteau, au pus temeliele mărețului edificiu cu care azi ne mîndrim, sub care azi ne umbrim și ne resfățăm! Cine își mai amintește de acea mînă de Români, cari pe cînd neamul lor dormita somnul cel lung, ei s'au făcut archangelii de reînviere, au sunat trîmbița deșteptării, s'au pus voi nicește pe lucru, au rupt masca protectoratului rusesc, au pregătît și condus revoluțiua; ca pribegi au devenit pelerinii și apostolii naționalității, făcînd pe Europa apusană, pe presă, cabinetele diplomatice și pe Suverani, să se intereseze de soarta țarilor Române; Și apoi, întorși din pribeg-

gie, aceiași nobili fii n'au încetat ca să lucreze, isbutind în mai puțin de 30 ani să desăvârșiască opera de regenerare începută: unirea, dinastia, constituțiunea, independența și regatul, într'un cuvânt națiunea, în puterile și viitorul căreia ei totdeauna au crezut, totdeauna au sperat. Bărbații aceia, cari au realizat atâtea lucruri, cărora le datorăm tot ceea-ce suntem, cari ni s'ar părea niște eroi, niște legendari, niște semi-zei, dacă pe unii dintr'înșii nu i-am fi văzut cu ochii și nu am fi grăit cu dinșii, au fost tari în credințele lor; nimic nu i-a speriat, nimic nu i-a descurajat; necazurile, lipsele, durerile și amărăciunile, când îi loveau, le lăsau urme, dar nu-i slăbiau, ci mai mult îi întăreau.

«Ei bine! Citi a mai ramas din această heroică generațiune? Unde sunt frații Brătieni și Golești, Cogălniceanu, Negri și Alexandri, Anastasie Panu, Ion Ghica și V. Boerescu, atîta mari bărbați cu minte înaltă, cu suflet încălzit de cel mai luminat patriotism!? Peste corpurile voastre s'au așternut de mult giulgiul morții! pe mormintele voaste au crescut de mult iarba uitării! Și dacă astăzi plini de sfiială și pietate, sgîndărim lespeda ce acoperă rămășițele voastre mortuare, este că voim dintr'înșii a scăpăra scînteii de entusiasm pentru această zi de serbătoare, cînd de la Dorohoi pînă la Severin și d'a-lungul Dunării și Mării-Negre pînă la Mangalia, ba și peste Carpați, ba chiar și la Paris, ori unde se află țipenie de Român, serbătorim aniversarea celei mai mari zile a neamului românesc, ziua cînd s'a pus adevărata piatră unghiulară a edificiului nostru politic, și cînd dragii noștri frați de peste hotare: Ardeleni, Bănățeni, Bucovineni văzînd că s'a încins Hora frățească, pe cîmpia Românească, că și-au dat, mîna cu mîna, cei cu inima română, căci unde-i unul nu-i putere, la nevoi și la durere, iar unde-s doi puterea crește și dușmanul

nă sporește, au plîns și ei de bucurie și s'au înviorat de dulci sperări: c'o să vadă sfîntul Soare, dintr'o zi de serbătoare, hora noastră cea frățească, pe o cîmpie și mai întinsă, și mai lată, și mai mare românească!»

Cu așa cuvinte și cu așa simțiri d-l Tocilescu începe conferința sa, pe care o împarte în două: prima parte este consacrată cestiunii cum se deșteaptă și cum se păstrează conștiința națională a unui popor; iar partea ultimă va arăta însemnătatea zilei de 24 Ianuarie 1859.

După ce definește ideia conștiinței naționale, acordul istoricește desvoltat al tuturor membrilor unui neam în toate chestiunile capitale ale existenței în totalitate, suma de idei și de amintiri, cari ne înflăcărează, ne insulfă și ne răpește, cum rezultatul firesc al acestei conștiințe naționale este Statul național, întemeiat pe cetățeni liberi, pe opinie publică liberă, pe egalitate deplină socială și politică, pe o limbă, sentimente și gîndire comună, și cum astăzi suntem toți de acord că poporul, care și-a pierdut conștiința națională, s'a pierdut însuși pe sine, arată că această idee a conștiinței naționale n'a fost tot-d'auna aceiași, ci a variat cu timpul la fie-care popor, fiind cînd genetică sau estetică, cînd pe clase, cînd individualistă, cînd subiectivistă, și în fine: adevărat națională. Apoi documentează că nu este misiune mai nobilă, sarcină mai înaltă pe lume, pentru dascăl, pentru omul de știință, ca și pentru bărbatul de Stat, de cit de a căuta să deștepte, să ridice la cel mai înalt grad posibil și să păstreze în sufletul poporului român sentimentul național, simțul lor istoric. Aduce pentru aceasta exemplul Franciei, care a avut să sufere atîtea nenorociri tocmai din cauză că ea ⁴îsbind omenirea, uitase că este Franca și că chipul cel mai bun de a iubi umanitatea este a-ți iubi patria, ceea-

ce face pe *Liga patriei franceze* înființată acum la Paris, să strige prin glasul lui Jules Lemaitre că patriotismul se impune Francezilor de împrejurările istorice prezente, sub pedeapsa decăderii și a morții. Cu atât mai mult simte nevoie națiunea română a face din iubirea de patrie o religie, și ca sentimentele naționale să fie întemeiate pe dragostea istoriei, a istoriei reale și adevărate, care nu este alt-ceva decât simțirea ce o are o națiune despre existența sa politică și despre faptele politice ce le-a desăvârșit. Acestea alcătuiesc comoara cea mai prețioasă a unui neam și tocmai povestirea lor mai departe în *seculis seculorum* contribuie a deștepta din ce în ce mai cu tărie conștiința istorico-politică a neamului. Cât timp trăește în națiune conștiința Statului, Statul nu-și poate uita istoria sa, și precum cultul religios își are biserica sa, sfinții sei, tot astfel și neamul românesc își are biserica cea mai mare: *patria*; își are sfinții sei: *eroii faptei și cugetării române*; își are biblia sa: *operile marilor scriitori naționali*; își are minunile sale: *misiunea însăși providențială a poporului român*; își are în fine serbătorile naționale: *în 11 Iunie, un 5 și 7 Octobrie, un 24 Ianuarie și un 10 Maiu!* Amintirile unor asemenea zile sunt dascălii cei mai buni de istorie, căci ele întrețin viața și puternică conștiința Statului, și îl face să nu uite istoria sa. Serbătorirea lor se impune tocmai pentru deșteptarea și hrănirea simțului istoric al națiunii.

După acea conferențiarul arată relele, de cari suferă societatea română, din cauza lipsei de entuziasm istoric, a lipsei de sentimente naționale întemeiate pe dragostea istoriei, a lipsei de idealuri în o parte a tinerimi de azi, lipse cari fac ca ideile de patrie, virtute, naționalism, abnegație, sacrificiu să fie luate în rîs, să fie zeflemisite, și să facă pe unii a pretinde că:

toate aceste nu sunt de cît un nume, o amăgeală, o minciună, că literatură nu avem, oameni de știință ne lipsesc; artă, muzică, pictură, sculptură, teatru, nici să mai încercăm! Și toate nesocotind, și toate batjocorind, se întreabă d. Tocilescu, și pe părinții noștri, și limba noastră, și literatura noastră, și tot ce este al nostru, unde avem să ajungem? Dar acest tot al nostru îl datorăm unor munți de jertfe ale părinților noștri; ei ne-au păstrat țara, ne-au păstrat limba, au fost primii învățători ai poporului; au tras primele brazde, au deschis primele poteci, cari acum au devenit întinse și bogate ogoare, căi largi și netede, din care te hrănești și pe care te răsfeți! Din lipsa de credințe și idealuri rezultă empirismul sceptic, materialismul vil, neîncrederea în sine, în oamenii și în instituțiunile țării, în bine, dreptate, frumos și adevăr. Fără idealuri ce este o tinerime? ce este însăși viața omenească fără de ele? Este o ființă desiluzionată, desamăgită, prosaică, brută, searbădă și nenorocită. Fără iluziuni se perde entuziasmul luptei, tăria credinței, energia voinței, credința în puterea individuală, în efectul silințelor personale, în puterea ce are acțiunea, faptul, ceea ce face adesea-ori pe un singur om, un pumn de oameni numai și numai prin voința lor statornică, prin caracterul lor de fer să schimbe istoria unei întregi epoci, unui întreg popor, ba chiar a întregi omeniri!

«Dar dacă în scopul urmărit de istorie este de a cultiva idealul, a creia entuziasmul pentru eroi și pentru patrie, cum se cultivă idealul? Cum se creiază entuziasmul? Pentru ca fapta istorică să deștepte entuziasm, trebuie mai întîiu ca ea să stea în strînsă legătură cu întreaga istorie a unui popor, trebuie ca ea să fie întemeiată în conștiința aceluia popor, trebuie ca eroii și evenimentele pe care istoria îi numește să fie eroii și evenimentele națiunii către care ea vorbește.

«Ast-fel, numai studiind istoria vieții părinților, moșilor, strămoșilor noștri, cu iubire cu stimă și cu entuziasm pentru faptele și năzuințele lor, pentru mărirea patriei, se va produce, se va deștepta puternic simțul istoric al națiunii și aceasta nu este numai în interesul statului, care e dator a forma educațiunea politică a cetățenilor săi, și care nu se poate desvolta mai departe de cât prin cunoștința istoriei sale,—dar și pentru că este o datorie de pietate și de recunoștință. Căci ce este omul însuși de cât o verigă în lanțul faptelor strămoșilor săi? Ce sint toate impresiunile despre propria-ne existență, de cât produsul faptelor părintești? Și să-mi arătați o țară, și să-mi spuneți un popor care în lung șir de veacuri să fi dus o viață mai sbuciumată, care să fi luptat mai căne-cânește cu restriștea, care să fi suferit tot ce ar putea oamenii pe acest pământ ca să sufere, care să fi făcut mai multe jertfe, ca să lase urmașilor lor o patrie, o tradiție, o limbă, o istorie, o religie, un patriotism de noblețe, de cinste și de mărire? În potopul de nenorociri în care au înodat, avut'au părinții noștri o clipă de odihnă? Când scăpau de una, nu le veneau alte zece pe cap? Și în care epocă voiți să ne adîncim cu mintea? În epoca năvălirii barbarilor? Cînd Attila, biciul lui Dumnezeu, înfricoșase răsăritul și apusul Europei? În perioada de năprasnică putere a Smeului cu 7 capete, Turcul, cînd după ce înghițise cu larg și nesăturat gîrtanul lui, împărăția Bizanțului, statele creștine ale peninsulei Balcanice, regatul Ungariei, făcea să se cutremure în temelii lor împărăția Germaniei, republicele Italiei regatul Poloniei, și din fundul Asiei pînă sub zidurile Vienei nu mai era, de cât o apă întinsă, o pînză a Semilunei? În nenorocirii timpi acești din urmă, cînd sicăita noastră de țară voiau s'o împartă milostivele împărății ca pe cămașa lui Cristos?

Cînd Românii cei buni, erau osîndiți ca să pribegească din prag în prag, să bată la ușile diplomaților, la oficiile presei în străinătate, spre a duce la cunoștința lumii apusene starea de jale a unui întreg popor și a cere pentru dînsul patria și drepturile ce i se răpise.

„In toate aceste împrejurări, ba în altele și mai grele, părinții noștri au stat pururea vii ziduri de oțel, și cînd cu meșteșugul ferului, cînd cu al aurului, cînd cu al minții și condeiului, ei au întîmpinat furia, ca și lăcomia vrăjmașului, și au pregătit mijloacele unui traiu mai bun, a unor zile mai senine.

„Țara dar ce o locuim, bunurile de cari ne bucurăm, loru-și le datorăm; și și dacă noi, feritele generații de acum tot gîndind la ziua de mine, tot bucurîndu-ne de ziua de azi, uităm adesea ziua de eri,—e peste putință, ca în momente de reculegere, privind înapoi, să nu simți că în conștiințele noastre se află săpate istoricește multe fapte, unele persoane, eroi ai vitejiei și ai cugetării române, fără de a căroră existență, statul român nu poate fi închipuit; națiunea română nu poate fi de gîndit; al nostru propriu însuși n'ar avea rațiune de-a fi! Și atunci istoria nu este numai o necesitate de stat, nu este numai un organism viu, pipăibil, intrat în pelea, carnea și oasele noastre, dar în acelaș timp ea este pentru noi un panteon național, este templul părinților noștri, unde măcar din cînd în cînd trebuie să intrăm cu respect și venerațiune și să ne închinăm.

„Așa momente de reculegere vorîm noi să deșteptăm cu ocaziunea sărbătorii de astă-zi la care ne-a conviat cea mai veche societate culturală a României: Ateneul Român, și asociațiunea cea mai plină de iluziuni și de speranțe nețărmurite pentru viitorul neamului românesc: *Liga culturală a tuturor Românilor*. Și

acum, terminînd prima parte a conferinței noastre, după omagiul ce aduserăm la icoana ei, putem păși cu îndrăsneala, ce ne-o dete aceiași binevoitoare adunare, istoriei, după luminărirea modestă ce aprinseră la partea a doua a conferinței noastre: *însemnătatea zilei de 24 Ianuarie.*

, Nu există în istoria modernă a României o epocă mai interesantă și mai plină de învețăminte ca epoca ce îmbrățișează primele șase decenii ale secolului al XIX-lea. În timpul acesta s'au petrecut atîtea lucruri, evenimentele s'au succedat cu așa repeziciune, trecerile de la o stare la alta s'au făcut așa de subit, în cit nu una, nu două, ci mai multe conferințe ar trebui consacrate expunerii lor. O amintire cit mai în scurtă a celor mai însemnate din ele e necesară pentru priceperea însemnătății zilei de 24 Ianuarie 1859, căci această zi vine ca un desnodămînt al lor».

După aceia d. Tocilescu expune repede și în trăsuri mari starea de atunci a celor două principate române sub raportul social, politic, intelectual și moral; întemeierea protectoratului rusesc și situațiunea creată țărilor prin Regulamentele Organice; degenerarea protectoratului în proconsulat, domnii fiind niște locotenenți ai consulului strein; obșteasca adunare, putându-se dizolva prin firme; societatea fiind împărțită în bresle, breslele în clase, clasele în ranguri, toate fiind slugi plecate ale Măriei Sale; opiniune publică, presă liberă, opozițiune contra stăpînirii nici pomeneală; țara fiind a lui Vodă, deci cum o fi mila Măriei Sale. *Unirea, Independența, Româniismul*, reise de pe altă lume, și în câteva capete numai. În resumat: «pe tron un Domn, cu topuzul în mină pentru supușii săi și cu capul plecat la voia streinilor; mai apoi o obștească adunare compusă de evgheniști fără inițiativă; după ei o lungă ierarhie de boeri și boernași, fie-care ținîndu-se pulpană de pulpană, la o parte un

cler ignorant și înjosit, cu un cîrd de corbi călugărești și venetici mîncînd aproape 3 părți din veniturile țării; jos robia albă, un popor turtit sub tot felul de biruri, rob în pămîntul său, bătut și torturat, pe față cu urmele biciului, prosternat înaintea căliilor; iar în treapta infimă socială mișuiiau!... mii de făpturi duninezecești, uitate însă de Dumnezeu și de oameni, o robie neagră și fioroasă, dar vechiă ca veacurile, și peste acest întins eșafodagiu o noapte adîncă, atmosferă rece, sălbătecă ca viforul Siberiei!

«Tabloul însă avea și partea lui favorabilă, o parte mică în adevăr, dar cu viitor». Și aci d. Tocilescu arată originile partidului național, rolul lui Ion Cîmpineanu care deja în 1833 se duce în Franția și în Anglia ca să ceară unirea Țării-Românesci și Moldovei sub un principe dintr'o dinastie europeană; cum ideia unirii fusese deja pregătită prin literatura profană și religioasă, mai ales prin poezie, căci Văcărescu aspirînd la unire, zicea pe atunci Milcovului:

«De unde 'ți vine numele pîriu făr' de putere. Ce despărțirea neamului, tu îndrăznești a cere! Desprețuire frații dau puteri-ți nensemnate, căci despărțit ori depărțat, fratele e tot frate? iar Cârlova cîntînd *Ruinile Tîrgoviștei*, îmbărbăta oștirea română și o chema la gloria strămoșească, strigîndu-i:

«Pe rînd eșiți cu fală,
Căci vulturul s'a 'nalțat.»

Conterențiarul expune apoi revoluția dela 1848 și urmările sale; activitatea bărbaților politici exilați spre a lumina opinia publică a Apusului, asupra drepturilor Românilor, așa că îndată după resboiul Crimei țerile române sînt scoase de sub Protectorat; prin tractatul de Paris li se redede multe din drepturile ce li se răpise și chiar o parte din Basarabia, Europa hotărî ca să consulte prin comisari delegați toate clasele sociale din principate asupra chipului cum vor să-și rostească țarea și dacă vor unirea. Poporul român, prin *Di-*

vanurile adhoc votează cele 5 puncte cunoscute.

Se încheie *Convenția de la Paris*; se procede la alegerea camerelor electivă, și de și în Moldova caimacamul Vogoride falsifică listele electorale, și alegerile lui a trebuit să fie casate, și să facă altele din nou, acestea aleg în unanimitate pe colonelul Al. Cuza în ziua de 5 Ianuarie. În București, majoritatea deputaților era pentru candidatura fostului Domnitor Bibescu; alegerea unei alte persoane, de cât a lui Cuza înseamnă înlăturarea de fapt a unirei. Anastasie Panu îndeamnă pe Vodă-Cuza să plece cu guvern și armată spre București. El știa că poporul și clasele inteligente sprijină puternic partidul unionist. Alții însă ziceau lui Vodă: «Ce-i în mînă nu-i minciună». Domnia Moldovei o ai. Vezi să nu o perzi, încînd-o în apele Buzului». Intre acestea camera electivă se adună; poporul 3 zile d'arîndul înconjură dealul Mitropoliei, ba pătrunde și în curte manifestîndu-se sgomotos pentru ideea unirii țărilor prin alegerea Domnului Moldovei. Armata pusă sub ordinele generalului Vlădoianu, refuză a trage în popor. Atunci se ridică în mijlocul Adunării în ziua de 24 Ianuarie d. Boerescu și cu o demonstrațiune logică, cu un glas convingător, cu o căldură de cel mai nobil patriotism, convinge pe toți deputații și-i face ca în unanimitate să cheme la domnia Țării-Romînești pe Alexandru Cuza, care deși boer de mîna a doua, pune acum pe capul său Coroana lui Mircea cel Bătrîn și Ștefan cel Mare, ca o confirmare încă odată, că *Vox populi, vox Dei*.

«Resultatul acesta în Iași și București se datora patriotismului tuturor Românilor fără osebire de clasă și de partide, candidați de domnie cedară principiului mai înalt al binelui patriei, ceea-ce exprimă destul de lămurit tot în acea zi de 24 Ianuarie Prințul D. Ghica zicînd: «Cînd s'a

pus candidatura prințului Alex. Ion I. Cuza' și cînd s'a dovedit că această unire ne asigură un viitor ferice, îndată aceia, ce se socotește în majoritate, au primit această propunere, cu o adevărată abnegare și entusiasm. Rog dar a se constata acest adevăr înaintea nației spre dovedirea că atunci cînd se cere sacrificiu pentru patrie, nu se află partide, cunoscînd că suntem toți frați, și că unirea face forța».

«În chipul acesta, zice d. Tocilescu, ziua de 24 Ianuarie devine cea d'întii sărbătoare națională în calendarul poporului românesc; cea d'întii zi de înfrățire între noi și cum zicea atletul elocuenței române, marele patriot Barbu Catargiu în 1862: «Unirea noastră astă-zi se face sub scutul înțelepciunii și al înfrățirii; și înțelepciunea, știți, d-lor, că ne vine de la Dumnezeu; înfrățirea între oameni este una din cele mai de căpetenie comanda-mente ale religiei noastre; ceia-ce Dumnezeu a unit, oamenii să nu îndrăznească a mai despărți: Cel ce va mai îndrăzni de astă-zi a mai arunca tăciunele discordiei între noi să aibă blestemul nostru și al urmașilor noștri! el va avea hubla și blestemul chiar al națiilor ce ne privesc. Acuma, pe drapelul nostru, înaintea căruia să fim toți ingenuchiați, să scrim astă-zi: *Totul pentru țară, nimic pentru noi!*»

«Fără 24 Iannarie, continuă d. Tocilescu, n'ar fi posibil 10 Maiu 1866, căci abisul dintre vechea stare de lucrării și cea noua, trebuia umplut de cine-va, trebuia umplut de existențele cător-va, și ființa nobilă și mare, care ea însăși fusese portdrapelul ideii principelui străin, și fusese ursită a umple șanțul despărțitor, a suferi amare încercări de amari 7 ani, spre a pregăti și face posibilă domnia strălucită a Regelui Carol, a fost Vodă Cuza!

«Fără 24 Ianuarie, cu greu s'ar fi săvirșit 10 Mai, 1881, căci el e preces de 1 Maiu 1864, flica lui 24 Ianuarie 1859,

și în ziua cînd viteazul Domn și Căpitan chîmă' în cîmpiile Bulgariei și în fața tăriiilor Plevnei pe dorobanți și călărași, aceștia au înfruntat moartea cu vitejie, pentru că știau, cum și se Kogălniceanu, că au o patrie de iubit și de apărat, și că în spatele lor, dincoace de Dunăre, ei aveau pentru dînșii ca și pentru familiile lor, o pîrticică de pămînt, proprietate și moșie a lor și a capiilor lor». Dar acest pămînt li-l dăduse Vodă-Cuza la 1864!

«Fără 24 Ianuarie nu am putea avea exemplul cel mai luminos și cel mai învederat de ce pot patriotismul, abnegațiunea, jertfa, căci opera *visătorilor și bonjuriștilor* de la 1848 n'a fost zădărnicită pe această lume. Și 24 Ianuarie ne arată cum o idee la nevoia timpului, într'o și răsărită, crește, merge, aleargă, se amestecă în toate lucrurile, cuprinde sufletele, se face om! Și invocațiunea acestei idei devenită om, insuflă în noi ceva mare, sublim și frumos; ba ne dă și o speranță, inviitoare speranță: precum din mici stătuțele s'a făcut odinioară două State: Țara Românească și Moldova; precum din două state Țara Românească și Moldova, s'a făcut un singur stat România; precum din acest Stat s'a născut regatul României libere și independente, procesul de dezvoltare politică a neamului românesc nu se poate opri aci. Tu 24 Ianuarie ești simbolul viu al Unirii tuțurilor Românilor din toate părțile lumii. Și dacă este adevărat că pe patul său solitar, cite o dată o mare umbră, la sgomotul ce face pămîntul se deșteaptă, și aruncă lumii o scipitură de fulger, spuneți voi, Ștefan și Mihai, dacă nu sunteți mulțămii de strănepoții voștri; dacă fondatorul regatului României, cu un picior sigur și ferm, cu o bărbăție eroică, cu o minte largă și cumpănită, n'a mers pe calea trăsă de voi, n'a aprins la flacăra eroilor străbuni făclia lui? Și pentru ca să încheiu, cu ceea ce am început:

ziua de astăzi este o îndoită sărbătoare; ea se face în minutele cele mai nemerite. Intr'o asemenea zi, plină de conținut, la om și la națiune, obicinuește privirea ca să se îndrepteze înapoi cu bucurie și recunoștință asupra căii parcurse, asupra pedicilor învinse, asupra scopurilor și idealurilor dobîndite! Nici odată România nu poate găsi motiv a se întorce cu privirea înapoi, ca în zilele de azi, cînd Regele Carol a pășit ca un împărat triumfător prin marea împărăție Rusească, unde Monarhul Statului celui mai vast, Monarhul puternic pe trei continente, a defilat pe dinaintea învingătorului de la Plevna, și gloria militară a Românilor la Grivița și Opanez, a fost amintită cu cinste, cu laudă și cu recunoștință de toată suflarea rusească. Mai ales, dacă ne amintim, că 50 ani mai înainte, aceiași împărăție pretindea că «e o cestiune de drepturi, de onoare și de interese politice» pentru dînsa de a nu lăsa să se întărească la Dunăre un stat nou moldo-român, în locul celor 2 principate și de către o inchipuită naționalitate, a cărei origină se perde în întunericul timpurilor!

«Avem dar puternice motive a dice că memoria zilei de 24 Ianuarie va fi eternă între noi! ea va servi de cel mai nobil exemplu, de cel mai încurajător îndbold pentru urmașii noștri, de cel mai bun dascăl de istorie al națiunii române, ca și al scoalei. Căci faptele ce ea le amintește sunt cele mai mari, cele mari ilustre, unice în istoria regenerării politice și sociale a Statului român. Tot povestindu-le se va deșteptă și mai tare conștiința istorică, politică a poporului.

«O sărbătoare în fine, ca cea de azi ne înviorează, ne înveselește, ne pregătește pentru munca mai departe pe calea bine-lui patriei! Căci ce este, Doamnelor și Domnilor, patria? Cine a format-o? Voința omenească a alcătuit cu elemente diverse,

suflete asemuite unele cu altele, și a creat patriile. Toți ne împărtășim dintr'un suflet comun, din sufletul românesc.

«Ce este o națiune? Este un suflet; este un principiu spiritual, compus din două elemente; unul îl aflați în trecut, celalt îl aflați în prezent; unul este comoara amintirilor moștenite, celalt este dorul ce avem toți de a prețui, de a cinsti și de a face să crească acest bun părintesc lăsat nouă de moștenire.

«Ziua de azi ne-a amintit trecutul, ca și prezentul, ne-a făcut să ne recunoaștem patria, și dacă ar fi nu o migăloasă conferență să încheiu, ci un toast, aș zice: Frați români! Serbați toți și vă învesiliți, că astăzi în Capitala României, cea mai tare fortificată cetate a Europei, în al 33-lea an al domniei Regelui Carol, Liga culturală a tuturor Românilor serbătorește a 40 aniversară a lui 24 Ianuarie, a 8-a aniversară a ființării sale, și zice prin cel mai mic și mai neînsemnat din membrii săi: «Frați Români!

Uitați certurile dintre voi! Incețați a ve mai învinovați unii pe alții! Nu sînt trădători printre voi, cum nu sînt nici nemernici! Toți sînteți fii aceleiași mame! Toți aveți acelaș ideal, unii cred a-l ajunge lucrînd mai domol, mai discret; mai cu prudență; alții mai puțin răbdulivi, mai îndrăzneți, mai curagioși, merg mai repede; dar în nici o parte nu este lîngezeală; amorțeală; căci mai presus de voînța oamenilor, este logica inexorabilă a faptelor și întimplărilor omenești, și contra acestora nici o pedică nu există, pedicile ce există nu pot de cît a grăbi ajungerea cu isbîndă la liman. Deci fraților români, uniți entuziasmul cu prevederea, forța cu stăpînirea de sine; iubirea patriei, cu cunoșterea adîncă a nenorocirelor patriei, și totcîntărindu-vc trecutul, aveți încredere în viitor.

Nu uitați că datoriți totul vitejiei și în-

telepciunei strămoșilor, că ei v'au păstrat pămîntul acesta cu prețul a mari suferințe și a unei răbdări îndelunge. În fine, nu uitați, că o patrie se formează, o patrie se apără: prin cumpătarea și reflecția bărbătească, prin cultul dreptului și al lezei».

FONDUL MILIONULUI

Cu toată depresiunea generală ce apasă cu greutate de plumb asupra societății noastre, cu toată indiferența celor mulți, cu toate dificultățile mari și numeroase cu cari trebuie să lupte cei puțini dar statornici—ideia de a se creia pe seama «Ligii Culturale» un fond de un milion străbate încet dar constant în toate cercurile Românilor adevărați.

Zeflemiști *à tout prix*, cum sunt mulți dintre noi, această idee fu primită la început cu vorbe de glumă de către unii cu simțimîntul sceptic de către alții.

Oameni harnici însă, oameni *întregi* s'au pus repede pe lucru. Aceștia au înțeles, că ideia *se poate realiza*: că în ori-ce cas nu este o utopie a încerca să aduni de la milioane de Români, în o țară bogată și bine-cuvîntată de Dumnezeu, o sumă de un milion de lei pentru scopurile mărețe pe cari le urmărește Liga cu tărie și cu o cuminte considerare a împrejurărilor.

Entuziaștii acestei idei,—căci tot mai sînt entuziaști, inimi nobile, și minți luminate—și-au zis: dacă au reușit Ungurii să adune în Ligile lor fonduri ce azi se urcă *la vre-o cinci milioane de lei*, cum n'am reuși noi să adunăm, cu stăruință și abnegare, a cincea parte a acestor fonduri. Ar fi o rușine dacă nu am încerca, dacă nu ne-am da toate silințele în acest scop. Ar fi o rușine, pentru că de ani de zile ne băteam joc de Unguri și îi credeam incapabili de asemenea jertfe. Și totuș, iată-i, că acești fanfaroni și negustori de vorbe au isbutit să săvîrșească *fapte* ce pun, ori cât ne-ar fi ei de dușmani, patriotismul lor în o lumină ce ne arde ochii.

Se poate zice oare, își ziceau acești oameni, să ne dovedim tocmai noi, cei ce

criticăm pe Unguri, mai pe jos de ei? Să ne arătăm tocmai noi entuziaști fără căldura idealului, simpli fanfaroni, nepuțincoși și pierduți în mocirlele egoismului și ale materialismului scîrbos? Tocmai noi, cei ce ne mindrim a fi descendenții poporului celui mai inspirat de virtuți civice în clasică antichitate, să fim uscați în suflet, atît de strimți la cap în cît să ne dovedim incapabili de v'ro faptă națională serioasă? Nu se poate! Vor fi mulți grecotei cu nas subțire și Bulgaroi cu ceafa groasă» între noi; oameni ce se pretind și ei Români, cînd vine vorba a înjura pe Transilvăneni, dar cari de fapt nu sunt încă asimilați cu firea noastră românească și nu sunt Români de cît din -- buze, de nevoie mare.

Da vor fi și între noi mulți asemenea părășiți care nu cunosc alt ideal în viață de cît să-și satisfacă stomacul și mistuitoarea poftă de a face averi și iar averi ca și cînd ar avea să le ducă cu ei sub glia verde, sau ca și cînd copiii lor sunt chemați să caște gura în lume și să trăiască viața molatică și desgustătoare a parveniților.

Românul adevărat nu poate găsi mulțumirea sa în astfel de perspective, ce nu se mai deosibesc întru nimic de concepția jidovească sau armenească a vieții.

Dacă am răsbit prin optsprezece veacuri de lupte și ne-am păstrat neștirbită personalitatea noastră națională, este pentru că eram un *popor cu puține trebuințe materiale*, sobru în viața animală, rîvnitor la o viață intelectuală și morală. Simplitatea moravurilor noastre de la țară și bogăția de idei înalte în literatura noastră poporană ne dau strălucite dovezi în această privință. Avea deci dreptate istoricul regelui Matei Corvinul, italianul *Bonfiniu* cînd scria despre Români, că sunt *o națiune ce luptă mai mult pentru limba și naționalitatea sa de cît pentru plăcerile materiale ale vieții*.

Așa au fost și așa sunt Românii cei adevărați. Nu pornirea nebună spre lux și spre rivalități în cheltueli de grandomanie îi caracterizează pe ei, ci munca onestă, cumpătul înțelept în viața și căldura pentru binele, înălțarea și mărirea neamului lor. Așa este și trebuie să fie

Românul cel adevărat: mină închisă pentru trebuințe personale, mină largă pentru binele obștesc. Așa au fost părinții noștri, așa trebuie să fim și noi, dacă nu vrem să ne prefacem într'o nație de Epicurei, de decadenți și decăzuți. Dar virtuțile rasei noastre există încă. La ele s'au gîndit și se gîndesc toți cei ce vor să dea Ligii posibilitatea de a constitui un razim puternic Românilor ce luptă în State lor dușmane.

Va izbuti ideia de care vorbim?

Să nu ne pierdem în asemenea întrebări și răspunsuri fără rost.

Să ne punem pe muncă, iată ce trebuie să facem. Toți și pretutindene. Particulari și instituții, iar dintre acestea mai ales *Secțiunile Ligii*. Să fim oamenii *faptelor* nu ai *planurilor*, oameni de energie, iar nu sforăitori de fraze, cu un cuvînt *bărbați*, iar nu znuieri.

În această ordine de idei, constatăm cu mulțumire că mai multe *Secțiuni ale Ligii* au luat deja inițiativa, au muncit, realizînd rezultate îmbucurătoare, și muncesc înainte.

Să le urmăm, și cea mai nobilă ambițiune să ne fie: *a le întrece*.

Cu chipul acesta ideia fondului de un milion va ieși în curînd din domeniul contemplațiunilor platonice.

Delavale.

LIGA DIN BRAILA

Brăilenii au fost totdeauna în primu plan cînd vorba era de a da concursul lor Ligii. Așa și de astădată. La 23 Ianuarie v. s'a dat în sala teatrului Rally din Brăila un bal splendid pentru sporirea fondului scțiunei Ligei culturale din localitate. Acest bal a fost aranjat de activul și energicul președinte al secțiunei Ligei din Brăila, d-l avocat Constantin *Gabrilescu*, care se bucură în toate cercurile societății brăilene de multe simpatii. Grație ostenelei, ce și-a dat-o d-sa, se speră că în total va rămîne ca produs net suma de 10.000 lei. Sala Rally a fost splendid

și estetic decorat. Intre altele s'a admirat mult marca țerii ridicată în fundul sălii și de o înălțime de patru metri, decorată în drăcerii tricolore și purtând inscripțiunea «Liga culturală» cu litere în becuri de electricitate. Balul a fost cu tombolă. Printre damele, cari au dat lucruri de preț tombolei, sunt d-nele: Jean Veron, V. C. Gabrilescu, G. Dimitrescu, Perlea Petcu, d-nele Samfirescu, Maria Lascu, Olteanu, Chr. Economu, d-rele P. Râmnicianu, Petcu, Pană etc. În decursul petrecerii grațioasele d-șoare Eufr. Economu și Poppea, conduse de d-nii Partheni Antoni, judecător, Gologan, au strâns pentru florile, ce le-au vîndut prin sală, aproape 800 lei în aur și în argint. Balul a ținut pînă la 5 dimineața în mijlocul celei mai mari animații a celei mai alese societăți române din Brăila.

A doua mie a milionului

«O zicătoare, spune că: «nu e greu să ai un milion, «cît e anevoe să strîngi prima mie.»

Dacă dictonul e adevărat, atunci în ce privește Liga, lucrul e și mai ușor; căci frumoasa inițiativă a primului Român din Congresul anului trecut, adică patrioticul început de d-l *I. Oroveanu* din Rîmnicu-Sărat, a găsit ecou în cea mai frumoasă parte a țării, în mult cîntată vale a Prahovei.

Comitetul uneia din Secțiunile harnice, cu viață și viitor, al Ligii din Predeal, în dorința de a da un impuls Românilor spre cristalisarea și îndeplinirea celui mai frumos ideal al Ligii, strîngerea unui fond inalienabil de *un milion*, a luat inițiativa, *primus inter pares*, și a dat un bal cu tombolă în seara de 30 Ianuarie la Azuga.

În scopul acesta, au fost lansate din vreme adrese și liste de subscripții doam-

nelor din Bușteni; Azuga, Predeal și aiurea și cu concursul acestor inimi nobile s'au strîns gratuit mai toate obiectele, ce cred că vor fi publicate de comitet.

S'au trimis adrese de adesiuni la toate Secțiunile surori din țară, spre a trimite delegați și cu multă plăcere am văzut pe d-nii A. D. Florescu și I. Demetrescu—Brăila din partea Comitetului central-ese-cutiv.

S'a făcut apel neobositului și mult veneratului dascăl al românismului, d. Profesor și Senator *V. A. Ureche*, să ia sub scutul seu senil patronagiul acestui bal; și cum era de prevăzut, bătrînul luptător, tînăr cu inima, n'a lipsit împreună cu respectabila d-na Ureche.

Am mai remarcat prin sistenți, foarte mulți, — pe dd. ingineri Ureche și Petrescu, sub-locotenenții Roman și Thomescu, Dr. C. Popescu, I. G. Babeș, V. H. Rhein, Scheerer, Dr. Fleck, N. Constantinidis, d-l și d-na Dumitrescu, d-l și d-na Ionescu din Sinaia d-l și d-na Dumitrescu d-l și d-na Iliescu din Bușteni și alte persoane, pentru ale căror nume, mefioria mi-e ingrată.

Merită o deosebită mențiune cei doi din urmă, d-l și d-na Iliescu, precum și d-l Constantinidis, pentru prețiosul concurs dat în adunarea obiectelor și aranjarea tombolei.

S'au ridicat mai multe toasturi între cari am remarcat pe al domnilor:

D. Frâncu, primarul comunei și membru în Comitet, care a închinat pentru MM. LL. Regele și Regina și întreaga Dinastie. Toastul a fost ascultat de asistenți în picioare și urmat de *imnul național* intonat de orchestră.

D-nul *I. G. Babeș*, în numele secțiunii a ridicat toastul său pentru d. și d-na Urechia. D-nul *V. A. Urechia*, a spus care este dorința Românilor, dorință nu de învrăjpire, ci de pace, unire și dragoste cu

toate neamurile, cu cari au fost meniți de dumnezeu să viețuiască pe acest pământ și a închinat toastul său pentru felicitarea și prosperitatea secțiunii din Predeal, căreia îi revine meritul inițiativei pentru sporirea fondului inalienabil de *un milion*.

Insuflețirea a ținut pînă la ziuă, iar secțiunea a avut ca rezultat strîngerea celei de *a doua mie* pe care o va trimite comitetului central executiv.

Acum, cite-va reflecții, cari a fost și scopul acestor rînduri:

Suma adunată nu e mare, vor zice unii. E foarte respectabilă zicem noi, cînd ținem seamă de locul și timpul unde s'a dat serbarea.

E adevărat că cele-alte secțiuni n'au trimis delegații doriți, din cauza greutăților de transport și a timpului de iarnă. Dar ideea și-a făcut drum, a prins rădăcină, a început a da roade, și nu ne îndoim că începutul făcut de harnici membri ai secției Predal, va avea o continuare, și un sfîrșit în țară, și va realiza astfel un ideal pentru care toți trebuie să luptăm.

Un fapt care a contribuit să împruțineze veselia și—poate—reușita mai mare a balului, a fost trista împrejurare ce a aruncat doliul în familia simpaticului președinte al secției, d. S. Igiroșauu, care în ajunul balului, a avut durerea de a fi pierdut pe un copil al său, împiedicîndu-l astfel de a lua parte la serbare.

Trimițîndu-i expresia condoleanțelor celor mai sincere, rugăm pe tatăl din cer să-i dea putere a răbda această încercare și a lucra înainte pentru cauza românismului.

Iar fraților de pretutindenii le urăm unire și tărie spre a găsi mijloacele cu care să stingă celealte mii;

— *Cele multe înainte, zice Românul.*

Chael.

ALE NOASTRE DINTRE ALE NOASTRE

Un amic al revistei noastre ne trimite următorul articol de actualitate:

Șăd că cele mai multe din ziarele noastre sunt alarmate de ultimele revolte țărănești și le consideră ca rezultate ale propagandei socialiste internaționale care, din nenorocire pentru țara asta, a știut să-și stabilească și la noi o sucursală.

N'ar fi supărăcios, dacă instigatorii și organizatorii cluburilor socialiste țărănești ar fi Români. Adică de ce să nu avem și noi utopiști cu plete lungi și cu idei «înaintate» pînă dincolo de bunul simț?

Dar se constată, că majoritatea covârșitoare a apostolilor noștri socialiști sunt străini de țară, oameni fără nici un rost în România, mai ales elemente «culte» din neamul lui Juda și al lui Israil, cari, par-că după un plan general bine determinat, și-au pus de gînd: 1) să slăbească și insulte credința noastră religioasă, 2) să sape și să zeflemisească sentimentul patriotic, 3) să ațîțe în popor pornirile eele mai materialiste și chiar bestiale pentru-ca, zdruncinînd astfel organizațiunea noastră morală, se convertească poporul la «*internationalism*». Cu alte cuvinte, la o idee politică de care s'au acățat toți Evreii din lume, pentru-că fantasia lor orientală le spune, că numai după-ce sentimentul religios și național al popoarelor europene vor fi tîrîte în noroi și discreditate, numai atunci vor putea să biruiască internationalismul și cosmopolitismul, idei sub a căror universală stăpînire Evreii au să se poată emancipa și au să poată legiui de-avalma cu popoarele ariene.

Nu e tocmai lucru întîmplător, că teoreticianii socialismului internațional sunt Evreii. *Karl Marx* și *Lasalle* au fost Jidani, și pînă azi agenții cei mai activi ai socialismului sunt tot din neamul lui

Juda și Israil Mai ales la noi, *Jidani sunt adevărații apostoli ai socialismului, atât în presă cât și pe tărîmul propagandei din grai viu.* Socialiștii noștri de naționalitate română sunt — cei mai mulți — pur și simplu parte niște naivi, parte niște capete stricate, niște păpuși în minile socialismului jidovesc. Pe ei să-i iertăm, căci nu știu ce fac !

Se impune însă întrebarea: sunt de vină agenții jidovești sau noi ?

Cum vreți, ca Jidanii să nu-și facă trebușoarele la noi, dacă noi înșine nu numai că *nu-i împiedicăm a face politică într'o țară în care ei sunt străini, și pe care o urăsc* cu toată văpaia ascunsă a unor suflete pătimase, ci, mai mult: *noi înșine le deschidem porțile ca să pătrună în presă,* cu alte cuvinte, *noi înșine le dăm cea mai puternică armă, armă pe care ei firește că o întorc, mai pe față mai pe ascuns, în contra noastră, în contra legii noastre strămoșești, în contra mîndriei și în contra celor mai sacre sentimente naționale,* ce singure pot să avînte pe un popor în direcția unui progres serios și real.

Noi le-am dat presa pe mînd. Afară de vr'o 2—3 ziare românești, și acelea fără «tirezaj», *toate celelalte sunt azi jidovești,* și, sau socialiste, sau «simpatice» socialismului internațional. Ei bine, tocmai aceste gazete se laudă cu «tirajul» lor și au puțința de a otrăvi zi de zi opiniunea poporului român, de a-și bate joc de religia lui, de pornirile sale patriotice.

Nu vi s'a întîmplat să cetiți, în ziare ce nu se afișează pe față socialiste, articole în care se discută cu multă bunăvoință cele mai absurde idei ale alianței socialiste internaționale?

Așa se strecoară și se infiltrează zi cu zi otrava acestor idei absurde și subversive în mintea cetitorilor români, cari adesea habar nu au *cine și în ce scop* le face această educație politică.

Azi ne revoltăm de perversitatea agenților cari au dus tăciunile revoluționar în colibele țăranilor. În curînd, o să ne pomînim cu imense masse de rătăciți nu numai la țară ci și la orașe.

Să nu-i învinovățim numai pe ei, ci să ne gîndim că trebuie să ne organizăm de pe acum, spre a smulge presa română din minile criminale ale acestor «literați» vagabonzi și șarlatani cari minează însăși bazele existenței noastre naționale.

Ioan Spătaru-Văleanu.

ȚARĂ DE JAF

Hoțiile ce se comit în Țara Ungurească sunt fără sfîrșit și fără exemplu. Zilnic aproape se dau pe față malversațiuni și delapidări.

Iată aci un eșantion din acest sistem de tilhărie. Il dăm după *Tribuna Poporului* :

Bănci ungurești.

Unul dintre cei mai dirji desnaționalisatori e Mikszath Kálmán. Ani de-a rîndul omul acesta n'a făcut altceva, de cît să lucreze și să îndemne și pe cei de la guvernul din Pesta, ca pe naționalități în genere și pe Români în deosebi să-i reducă la sărăcie, căci numai ast-fel se va accelera maghiarisarea lor.

Ca contrabond băncilor noastre românești Mikszath și după el alte condee plătite au stăruit pentru a se pune în coastele noastre bănci ungurești, ca ast-fel țărănimea noastră să ajungă într'o dependență materială, care se va resfrînge și asupra libertății individuale a celor atîrnători de băncile ungurești.

Băncile din Arad, Cianad, Bichiș.

În urma apelului «Băncii centrale» din Budapesta s'a pus la cale întemeierea celor 20 de bănci în comitatele Arad, Cianad și Bichiș. Nu cu scop de a sări în ajutorul poporului se vor întemeia aceste bănci, ci ca să submineze băncile noastre românești, despre care presa alimentată de Ovrei susține, că romanisează și că ajutoră acțiunile îndreptate în contra statului.

Oamenilor, setoși după posturi grase pe la bănci, le vine foarte bine apelul «Băncii centrale» din Pesta. Și le vine cu atât mai bine, cu cât cei din Pesta se și angajează la mijlocirea capitalului necesar întemeierii băncilor, care în cea mai mare parte e scos din banii comunelor, cari nici o nevoie nu au ca să-și pună în risic paralele, dar sunt constrinse de sulgăbiraiele, dornice și ele de mărci de prezență.

Geșeftul băncilor ungurești.

Intemeiate cu scopuri curat geșeftărești băncile ovreo-maghiare, ce se întemeiază prin părțile locuite de Nemaghiari, nu răspund la nici o necesitate și de aceea ele nici nu pot avea viitor.

Directorii, funcționarii acestor bănci, sunt tot oameni care sunt dedați a trăi pe nemuncitele, oameni sare nu știu face deosebire între «al meu și af tău». Astfel de oameni stînd în fruntea băncilor ovreo-maghiare e lucru firesc, ca deruta astor fel de bănci să fie la ordinea zilei. Deruta băncilor ovreo-maghiare o accelerează și împrejurarea, că cei din fruntea lor s'au apucat să facă gheșefturi cu maghiarizarea.

Nu de mult «Polgári Takarékpénziár» din Arad a trebuit să-și închidă ușile, fiindcă operațiunile făcute de către directorul ei, Ovreur Pless au secat cassa vartheimiană. Acționarii au rămas buzați, căci au fost buzunăriți în numele scopului nobil al maghiarizării.

Banca diu Kis-Czél.

Orașul Kis-Czél de dincolo de Dunăre, deși avea mai multe bănci, care stăteau pe bun picior, a mai fost înzestrat încă cu o bancă, numită și «Rozenberg-Bank.

În fruntea ei a stat Ovreur H. Rozenberg căruia i-a urmat în direcțiune feciorul L. Rozenberg, cari, ambii au folosit banca pentru scopuri politice și private.

Nededați să lucre cinstit, Rozenbergii de la banca din Kis-Czél au păpat sumulița de 1 milion și 100.000 fl. Numai 200 de miișoare s'au îndurat Jidănașii, ca să le lase nepăpate.

Intemeierea și operațiunile băncii.

Ovreașii din Kis-Czél, văzînd că direcția căilor ferate austro-ungare are nevoie de foarte mult teritor de peste Dunăre, au întemeiat o bancă, și în fruntea ei au pus pe Rozenberg. Acesta îndată ce s'a văzut în fruntea unei bănci și îndată ce s'a văzut depozitar al încrederii ac-

ționarilor s'a apucat să facă speculă cu bani; cari nu erau ai lui. Cea mai scârboasă uzură posibilă a săvîrșit și tatăl și feciorul de 29 de ani de când s'a întemeiat banca.

Oameni fără nici o garanție, dar în schimb stăpîni pe încrederea Rozenbergilor ridicau de la bancă cu miile de florini. Directorii cumpărau moșii dela datorășii băncii, fără însă d'a administra sumele încasate. Moșiile, deși formau proprietatea Rozenbergilor totuși figurau în activele băncii, cari nici barem arenda nu o încasa.

Pînă la anul 1892 Rozenberg tatăl a «operat» banca cu 640.000 fl. Nimănuia nu i-a trecut prin minte să tragă pe Rozenberg la răspundere, căci el domina și orașul și împrejurimile. Era omul celor dela putere și ar fi fost rău pentru cei ce s'ar fi încercat să dubiteze—în onorabilitatea și conștiinciositatea—directorului Rozenberg.

Alungarea unui funcționar.

Funcționarul băncii, Vidos Marton încă la anul 1892 și-a permis observarea că bilanțul băncii e fals. Toți acționarii l'au huiduit și a fost aruncat din slujbă cum se aruncă o găoace de nucă.

Operațiunile fiului tată-său.

În conducerea băncii lui Rozenberg bătrînul, i a urmat Rozenberg feciorul, acesta și-a îndreptat toată atenția acupra gheșeftării cu cambii. Oamenii fără nici o garanție, dar înțeleși cu directorul ridicau cu miile. Prins cu ocaua cea mică directorul Rozenberg L. a amăgit și înfundat pe censorii băncii.

Compania de hoți.

Intemeietorul băncii „Kis Czeli Takarek peanzâr“ Rozenberg Henrik a fost un simplu pinzar. Prăvălia lui și cum mai există. Fratele său Rozenberg Gyula e deputat în parlament și el e amestecat în hoțiile directorului Rozenberg. Cumnatul acestuia Fucs, cită vreme a fost directorul căilor ferate de peste Dunăre toate comandele căilor ferate le-a dat pe mîna Rozenbergilor. Nesătuii însă nu s'au mulțumit cu averile cîștigate, ci au furat și dela bancă și că hoția le-a succes și a rămas atîta de vreme necunoscută publicului, în mare parte e meritul prim-comptabilului Riedt Károly, un om foarte prăpăditor.

Cumnatul lui Rozenberg, Pik a căpătat chiar și titlul de nobil, bagseamă pentru ajutorul ce a dat lui Rozenberg ca să fure milionul și cele 200.000.

Catastrofa.

Matrapaslicurile directorului însă n'au putut rămânea necunoscute deponenților băncii, care în vremea din urmă au început cu toții a și retrage depunerile. Nu le-au succes însă, căci din milionul și cele 300 mii, care alcătuiau, pe hîrtie, „activa“ băncii, 1 milion și 100 mii de mult s'au călătorit în buzunarele Rozenbergilor.

Toate băncile cari au creditat banca din Kis-Czeal au rămas cu capitalele pierdute. Aceste însă nu vor suferi așa cum vor avea să sufere bieții țărani, căci depuneri de cîte 100—300 fl. sînt foarte multe și aceste au alcătuit baza de existență a băncii. Banișorii bieților țărani au fost *furați* de către cei, cari erau stăpîni pe încrederea *nelimitată* a locuitorilor din Kis-Czél și împrejurime.

Fuga hoșilor

Punându-se în stare de faliment, directorul Rozenberg nu a mai așteptat, ca deponenții și acționarii să dea ochi cu el, ci a luat-o la sănătoasa. Gendarmeria, după cum se scrie, a pornit raita după ei. a tribunalul iar început cercetare, acum «a treia zi după scripturi»

De mortuis, nihil nisi bene.

Intemeiată cu scopuri mîrvașe de a pune în depedență, cu ajutorul banilor pe locuitorii Kis-Czel și jur. banca lui Rozenberg s'a împărțit de aceeași soarte, de care a fost învrednicită Polgári Takarékpenzfár» din Arad.

Din *patriotism*. Oveii Pless și Rozenberg au făcut *speculă!* Maghiarisarea predicată de ei cu atîta emfasă a fost numai o perdea la fereastră. *Umplerea busunarelor lor* le-a fost scopul, ear' alta nimic. Acționarii și deponenții amăgiți de năluca idealului național maghiar au fost trași pe sfoară și astă-și varsă lacrimi de durere, nu după băncile bancrotate și chemate a acelora maghiarisare, ci după părăluțele pentru care au muncit și cu care doreau să-și asigure traiul vieții lor și al familiilor lor.

Nu ne bucurăm de paguba altora. Dar nici întrista nu ne putem, cînd vedem că se duc pe copcă institutele lor de bani.

Crearea băncilor de trampa lui «Polgári Takarékpenzfár» și a lui Rozenberg *nu e morală*, căci sub firma patriotismului se poartă cea mai scîrboasă speculație.

Deruta băncilor ovreo-maghiare e sigură și

nu ajută nimic împrumuturile — fără camete, pe care le dă statul astorfel de bănci ajunse în doaga morții. Străinătatea mai curînd or mai tîrziu va ajunge să se convingă pe deplin că nu sînt vrednici compatrioții noștri de creditul ei și că înșelătoria în Ungaria e un ce fără de care Ovreul nesățios și Ungurul șovinișt nu poate fi, căci patriotismul le cere, ca să recurgă la ea.

Scopul: maghiarisarea sfințește mijloacele! Asta e principiul lor. După noi însă; scopul e rău, căci pentru a fi dus în deplinire, e avisat la ast-fel de mijloace.

Consecențele.

În fața acestui «debacle», noi Români să lucrăm, ca să ne aducem creditul în rînduială. Să ne întemeem bănci, căci cele cîte le avem nu-s destule. Să lucrăm fie-care în cercul în care ne aflăm, ca Românul numai la Român să meargă și să se ferească de băncile străine, ca de alte alea. Cu banii ce i-am moștenit de la părinți să nu se *desmierde Plesii și Rosenbergi* și cu cei-ce i-am cîștigat cu cruntă sudoare a frunții noastre să nu ajutăm pe cei-ce *peiroa* noastră o vor.

UN GLAS AMICAL

Fränkischer Kurrier, din Nürnberg, ocupîndu-se cu situația politică din Ungaria, consideră pe Bánffy ca demisionat, iar stările din Ungaria le apreciază în următorul chip:

«Politica amăgitoare și scelerată a idolului său, *Tisza Kálmán*, lui cu mult superior, a cîștigat demisionatului fișpan din *Maghiaria* (adecă lui Bánffy. Red. «Trib.») titlul de onoare, al unui zdrobitor de naționalități, numărul 2. Dar cu toate acestea, *cele șapte milioane de nemaghiari trăsesc încă*. Tisza-Bánffy credea că va putea scoate «naționalitățile» și «confesiunile» din cadrul «națiunii» și le va putea pune într'un contrast artificial cu «statul.» Iar pe cel-ce, în neclintită credință de neam, nu s'a pus în conflict cu «statul», dar s'a pus în partea «naționa-

«*litaților*», l-au considerat simplu de «*trădător și dușman al patriei*.»

**Nu naționalitățile, ci calumniato-
rii lor sunt dușmanii patriei!**

Va trata oare și noul ministru-president în mod sovinitic chestia națională?

Abia atunci, cînd primii-ministri maghiari și organele lor, vor manifesta față de cetățenii nemaghiari o dreptate imaculată și după vorbele lui Deák: «*nu vor căuta să maghiarizeze naționalitățile cu ori-ce preț*», abia atunci va deveni Ungaria un stat modern, un stat de muncă și de pace.

Această amară învățătură o lasă Bánffy, pe lingă alte stări triste, moștenire urmașului său!»

PROTESTUL

Studentilor Universitari Români din Belgia
în contra excluderii studentului Român
Lucian Bolcaș.

Bruxelles, 1 Februarie 1899.

«Excluderea studentului Român *Lucian Bolcaș* de la Universitatea din Oradea-Mare (Ungaria), din toate Universitățile din Ungaria și Transilvania, precum și faptul că nu i-se recunoaște nici o diplomă din străinătate, pentru că la Congresul Internațional din Turin, din toamna trecută, a reprezentat în calitate de vice-președinte grupul român, și că prin aceasta ar fi demonstrat contra unui pretins caracter unitar și național al Statului Maghiar, — caracter care nu a existat, nu există și nu va exista nici odată în Ungaria, — este o nouă dovadă pentru lumea civilizată că Ungaria care se fălește cu constituționalismul ei secular, este în realitate un Stat înapoiat și despotice, unde nu există libertatea popoarelor cari o compun, libertatea națională.

«In Belgia se află două naționalități: Wallonii și Flamanzii, cari trăesc în liniște, în pace, cu drepturi egale, avînd ca țintă prosperarea, întărirea și unitatea Statului Belg; iar nici decum a unui Stat esclusiv Wallon sau a unui Stat esclusiv Flamand. Nimeni nu s'a ridicat nici odată să perse-

cute pe cetățeanul sau pe studentul-Belg de naționalitate Flamandă bunăoară, cu toate că există societăți pur Flamande și pur Wallone. Nimeni, căci Belgia e o țară civilizată, liberă. Fie-care naționalitate e liberă să se desvölte în conformitate cu limba ideile și tradițiile ei proprii, și Statul Belg, departe de a fi periclitat, e încă și mai tare consolidat.

«Maghiarii nu iau ca model țările occidentale, civilizate, dar țările orientale și asiatică, țări despotice rămase în urmă cu civilizația. Poate existe o Ungarie unitară, dar cu libertatea naționalităților ce o compun. Un stat Maghiar unitar însă cu încălcarea celorlalte naționalități, nu poate exista.

«Așa stînd lucrurile, tritem studentului român Lucian Bolcaș, salutul nostru frățesc, îndemnîndu-l să perziste în ideile și sentimentele sale de Român, căci persecuțiile nesfîrșite în contra naționalității Române din Ungaria și Transilvania, dovedesc tocmai din contră că Stat Maghiar nu există că e un vis cu care se încîntă Maghiarii necivilizați și asupritori.

«Noi ne vom face datoria să atragem atențiunea lumii civilizate asupra prigoanei la care este expusă naționalitatea Română din Ungaria și Transilvania.»

Vespasian I. Pella, E. Diogenide, Corneliu V. Pella. A. Dimitriu-Isacea, Ph. Ciorapciu I. Adam, C. Dimitriu, Emil Merență, Paul Perieșianu, Anghel C. Mihăilescu, C. Stănculescu, George C. Demetriu, Stefan Costea, C. Graur, Ionel Kikomban, N. Stăiculescu, A. Z. Mingopol. V. D. Pantelly, A. Kieser, N. Al. Niculescu, C. Petrianu, A. Hronelly, N. N. Lenguceanu, Mavrojanin, Elena Niculescu.

Verhängnissvolle Fehler

Setzt erst, nach dreissig und so vielen Jahren, wird es mit jedem Tage klarer, welch' unglückseligen Fehler man in den sechziger Jahren begangen hat, als man das Reich dem «historischen Rechte» auslieferte.

Anstatt die grossen Massen der auf zusammenhängenden Gebieten wohnenden

Nationalitäten politisch zu scheiden, hat man es vorgezogen, Ungarn den Magyaren, Galizien den Polen preiszugeben. Das nannte man eben historisches Recht.

Seit jener Zeit datirt die heute unheilbar scheinende Krankheit der Tschechen: der staatsrechtliche Veitstanz, der Tschechisirungs-Wahn, der sich in dem Kampfe um die Wiederherstellung des Wenzelsreiches bethätigt. Eigentlich ist das nur zum Theile eine krankhafte Erscheinung; zum Theile ist das wohlüberlegte und bis zu einem gewissen Punkte vollauf berechtigte Methode. Denn, so muss man sich fragen, warum wären die Tschechen minder «gleichwerthig» als die Magyaren und die Polen? Warum wäre das böhmische Staatsrecht weniger geheiligt und verbindend als das magyarische oder dasjenige Galiziens, wenn auch dieses letztere «Königreich» überhäuft irgend einen vergilbten historischen Fetzen aufzuweisen hätte?

Die dramatisch - heroische Geschichte Böhmens, seine hervorragenden Geister, seine Koperniks geben uns von dem tschechischen Volke jedenfalls ein besseres Zeugnis als es die galizischen Schlachzizen oder die magyarischen Schweinezüchter und Paprika-Helden auftreiben könnten. Hat man aber die polnischen Falloten zu Herren in dem rutenisch-polnischen Galizien, die magyarischen Rotnasen zu Gebietern im polynationalen Ungarn bestellt, warum sollen da die Tschechen nicht auch dieser Art «Gleichberechtigung» in den böhmischen Ländern theilhaftig werden?

Diejenigen, die in Österreich das nationale Hegemonentum als historischen Schmuggel einführten, die mögen heute das Werk ihrer staatspolitischen Genialität bewundern. Sie haben das Reich in eine Sackgasse hineingepresst, in welcher es weder vorwärts noch zurück schreiten kann.

Es heisst, Graf Thun sei wieder einmal auf der Suche nach den Umrissen einer Verständigungs-Action. Das glauben wir, denn gerade auf Rosen dürfte die Stellung des österreichischen Ministerpräsidenten nicht gebettet sein. Leider können wir, obwohl wir so weit von Wien entfernt sind, dem Grafen Thun prophezeien, dass er auch diesmal nichts ausrichten

wird. Die Gegensätze in Böhmen werden unüberbrückbar bleiben, solange der Dualismus, und mit ihm die historische Tradition, im Reiche aufrechterhalten werden wird.

Was zu geschehen hätte, um die Nationalitätenfragen zu lösen, das haben wir zu wiederholten Malen in diesen Spalten einfach aber klar dargelegt. Daran halten wir fest und wiederholen es: der einzige Ausweg aus dem Labyrinthe, in welchem sich unsere Monarchie befindet, besteht in einer Combination der nationalen Abgrenzung aller Völker des Reiches mit dem Föderalismus. Gewiss ist das heute kein leichtes Stück Arbeit, denn wenn man auch vorläufig diese nur in Österreich zur Anwendung brächte, würde sie die Polen und die Tschechen ausser Rand und Band bringen. Man hat sie eben solange bei ihrem Grössenwahne verhetscht, dass sie sich wie alleinberechtigte, souveräne Nationen in den betreffenden Kronländern vorkommen. Das ist eben der Fluch der bösen That! Das sind eben die Folgen der verhängnissvollen Fehler, die man begangen hat!

Tschechen und Polen haben das magyarische Princip von der «Untheilbarkeit» des Landes auf ihre Fahnen geschrieben. Eine Auftheilung würde sie zum Versuche einer Empörung treiben. Ohne Auftheilung aber gibts keine Lösung der Nationalitätenfragen, keine Ruhe.

Tschechen und Polen imitiren in Allem und Jedem die Magyaren. Mit den Zugeständnissen, die man den Magyaren gemacht, begannen alle die verhängnissvollen Fehler der österreichischen Politik. Will man eine Remedur versuchen, so muss man unbedingt bei den Magyaren beginnen. Erst müsste die Herrschaft dieser auf die magyarische *Puszta* eingeschränkt werden, dann erst werden die Tschechen und Polen Vernunft annehmen und mit sich über einen nationalen Föderalismus reden lassen.

Bis dahin bemüht sich Graf Thun ganz umsonst Pläne zu einer Versöhnungs-Action ausfindig zu machen.

Ein Banater Rumäne.